

לידי מעשה, עד ללימוד ההלכות ברמב"ם ושו"ע ונו"כ ועד לפנימיות התורה, ולעורר רבים לזה²⁵.
 רכישת ספרי קודש – שיהיו בכל בית יהודי פרטי, וגם בחדר האוכל, ספרי יסוד (נוסף לחומש, סידור, תהילים, ובבית חסידי – גם ספר התניא וכו') כולל ובמיוחד ספרי הלכה למעשה בחיי יום-יום, שילמדו בהם לעתים קרובות. וכן שלכל ילד וילדה יהיו ספרי קודש משלהם ("תניא קטן"), בחדרם, ויסבירו להם שלא יחששו מקריעה ברוב השימוש, כי אז אדרבה יקנו להם ספרים חדשים ומהודרים עוד

בניית דוד מלכא משיחא! (התוועדות) תשמ"ז ח"ב עמ' 203).
 השיחה האחרונה, אור לייב טבת, הוקדשה להצעות להכנות לקראת יו"ד שבת, לכל אנשי ישראל, אנשים נשים וטף, ביניהן הוספה בתורה ובצדקה, כולל בהפצת המעיינות חוצה, עריכת 'בחינות' ע"י יעשה לך רבי של כל

אחד ואחת מדי עשרה ימים, ודיווח מלא עליהן לרבי (שם, עמ' 236).
 25) התוועדות תשמ"ח ח"ב עמ' 164-174. סה"ש תשנ"ב ח"א עמ' 211-212.
 26) התוועדות תשמ"ח שם עמ' 171-173, תשמ"ט שם עמ' 103. סה"ש תשנ"ב עמ' 360, 488, 227.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקמב

ערב שבת-קודש
פרשת מקץ, חנוכה
 כ"ז בכסלו ה'תשס"ה

יוצא-לאור על-ידי
 מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

לוח השבוע

העמים (בבית-המשפט הפדרלי), בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאינו שבספריית ליובאוויטש, בשנת תשמ"ז.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הכריז על יום זה כיום סגולה ועת רצון לדורות²³. כמו-כן יצא בקריאה קדושה להוסיף ולהרחיב את ספריית אגודת-חסידי-חב"ד ליובאוויטש, וכן לייסד ספריות תורניות ציבוריות ולהרחיב גם את הספרייה הפרטית של כל אחד ואחד, במיוחד של ילדים ב"בית חב"ד" הפרטי שלהם, בספרי רבותינו נשיאינו ובספרי קודש בכלל.

מדבריו כמעמד השמחה: "כמו בעת מאסרו וגאולתו של רבנו הזקן, הרי בעל השמחה והגאולה למד מכל האירועים הוראות בעבודת ה', ואחת המסקנות שלו היתה להוסיף ביתר שאת בהפצת המעינות הוצה. לאור כל זה ברורה ההוראה האלוקית הנצחית בקשר לאירוע הנוכחי, שדווקא מן הטיעונים וההאשמות כאילו אגודת-חסידי-חב"ד, כולל הספרייה שבה נמצאים הספרים וכתבי דא"ח, איננה בשימוש עבור הפצת המעינות הוצה, הרי דווקא מטיעונים אלו יש ללמוד עתה להגביר עוד יותר את הפצת תורת רבנו ולימודה ביחיד וברבים מתוך שמחה עצומה והתלהבות, שמחה פורצת כל גדר"²⁴.

מההוראות ("אבן הבוחן" דנצחון הספרים) דיום זה: להוסיף בקביעות עיתים לתורה, כולל ובמיוחד לימוד רבים, ולכל לראש – לימוד [משניות, ועל דרך זה בספרים שנפדו] המביא

תשמי"ז ח"ב עמ' 243.

23) בסיום חזרת השי"ח ביום זה (בשנת תשמ"ז), החל השי"ח (הרה"ח ר' זאבייחזקאל שיל הכהן כ"ח) לומר קדיש. הרבי הביע תמיכה על כך, ונענה שיש (ואכן היה) חתן בבית-הכנסת.
24) תקציר – עיי' ימי חב"ד.
בשעתו נמשכה השמחה שבעת ימים, כאשר בכל יום היה הרבי אומר שיחה מיוחדת. בשיחת שי"פ יוגש אמר בין השאר: "יש להכריז ולפרסם שבימינו אלה נמצאים אנו בזמן (ומקום) מיוחד, אשר, לא נותר בו אלא עניין אחד ויחיד – וחייב אדם לומר בלשון רבו, כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר: עימזו הכן כולכם, לבניין בית-המקדש העתידי

עצמם ושורפם¹⁹.

חודש טבת

מצווה לפרסם את תשובת הרבי, במענה לשאלה האם לערוך חתונה [בחצי השני של רוב החודשים, וכן] בזמנים מסויימים שהיה מנהגו שלא לקיים בהם חתונה:

"הגבלות בימינו אלה בנוגע לימי חתונה – מלבד המפורשים [=בשולחן-ערוך], כמובן ופשוט – המביאים לדחיית ואיחור זמן החתונה, מביאים בכמה וכמה מקרים, בעוונותינו הרבים, למכשולים בענייני צניעות וכי דחתן וכלה, וד"ל²⁰.

"וצריך-עיון גדול ביותר: הכדאיות הן, או אדרבא!?"
"ולכן עצתי בכלל – שלא לאחר זמן חתונה"²⁰.

יום חמישי

ד' בטבת

יום רביעי בלי"ה, אור ליום המישי: אם העננות מוגברת, יש לקדש את הלכנה מיד כשאפשר, גם אחר ג' ימים (מעתי-לעת) מהמולד (החל מהלילה. המולד היה במוצש"ק בשעה 3:28), ואין להמתין עד אחר שבעה ימים מהמולד²¹.

יום שישי

ה' בטבת – 'דידן נצח'

היום בו 'דידן נצח'²² באופן גלוי, לעיני כל

19) שו"ע ונו"כ ס"י תרע"ז ס"ד. ביאור-הלכה שם.
20) יזכר מלך (הוצאת ופרצת; כבר חב"ד תשנ"ט) עמ' 65. זאת בנוסף להוראות זמנות שפורסמו בנדון ביהתקשרות גיליון קסא עמ' 18 – כל זה במקום ההסתייגות שהיתה בעבר מעריכת חופה בחודשי טבת ושבט, כמי"ש באג"ק ח"ה עמ' נב, ח"י"ח עמ' טז, ובפרט בח"ז עמ' פח.
21) שער-הכולל פרק לג אות ב, עיי"ש בסופו, וכן בהגהת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב על זה (בסידור תורה-אור תשמי"ז עמ' 489) ובסופו. וראה בס' 'דיני ומנהגי ראש-חודש – חב"ד' פ"י"ב הע"י 32.
22) ראה סיפור חז"ל אודות הכרזה זו – ויקרא רבה פ"ד, משמעותה בעבודת ה' נתבארה בהתוועדויות

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ז בכסלו ה'תשס"ה – ה' בטבת ה'תשס"ה

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ז בכסלו	הלי אישות. פרק יא-יג.	הלי מעשר שני ונטע רבעי. פרק ח.	מל"ת שנה.
ש"ק	כ"ח בכסלו	פרק יד-טז.	פרק ט.	מל"ת רסב.
א'	כ"ט בכסלו	פרק יז-יט.	פרק י.	מל"ת רסב.
ב'	א' בטבת	פרק כ-כב.	פרק יא.	מ"ע ריב.
ג'	ב' בטבת	פרק כג-כה.	הלי בכורים.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע ריב.
ד'	ג' בטבת	הלי גירושין.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ב.	מ"ע רכב.
ה'	ד' בטבת	פרק ד-ו.	פרק ג.	מ"ע רכב.
ו'	ה' בטבת	פרק ז-ט.	פרק ד.	מל"ת שנו.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר*		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	לפני הזריחה	לפני 72 ד'							
ו', כ"ז בכסלו	4.25	5.15	5.36	6.37	9.00	11.33	12.03	4.36.4	5.04
ש"ק, כ"ח בכסלו	4.25	5.16	5.36	6.37	9.01	11.34	12.04	4.36.6	5.03
א', כ"ט בכסלו	4.26	5.16	5.37	6.38	9.01	11.34	12.04	4.36.9	5.04
ב', א' בטבת	4.27	5.17	5.38	6.39	9.02	11.35	12.05	4.37.1	5.04
ג', ב' בטבת	4.27	5.18	5.38	6.39	9.02	11.35	12.05	4.37.4	5.04
ד', ג' בטבת	4.28	5.19	5.39	6.40	9.03	11.36	12.06	4.37.8	5.04
ה', ד' בטבת	4.28	5.19	5.39	6.41	9.03	11.36	12.06	4.38.1	5.05
ו', ה' בטבת	4.29	5.20	5.40	6.41	9.04	11.37	12.07	4.38.5	5.05

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
מקץ חנוכה	4.00	5.16	4.14	5.17	4.04	5.15	4.19	5.19
ויגש	4.02	5.18	4.16	5.19	4.06	5.17	4.21	5.21

עורך ראשי: מנחם-מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק אייזלמן

מו"ל: מכון ליובאוויטש שיע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

קטורת", ללוי עד "בן צורשדי", ולשלישי – "ביום השישי...". אשרי, ובא לציון, קדיש תתקבל, 'בית יעקב' עד גמרא).

יום שני, א' בטבת

ו' דחנוכה – ראש-חודש

נוסף על 'על הניסים' אומרים 'עלה ויבוא'. בערבית אין מכריזים 'עלה ויבוא' לאחר 'השכיבנו', מחשש הפסק, אבל מזכירים זאת לציבור בטפיחה על השולחן. שכה לומר 'עלה ויבוא' בתפילת ערבית, ונזכר לאחר שאמר "ה" של 'המחזיר שכינתו לציון' – אינו חוזר.¹⁰

שחרית – הלל שלם, ואברהם זקן, זבדיה, קדיש תתקבל. שיר של יום, ברכי נפשי, קדיש יתום. מוציאים שני ספרי-תורה, בראשון קוראים בפרשת ראש-חודש, כהן: "וידבר... רביעת ההין", לוי: "עולת תמיד... ונסכה", ישראל: "ובראשי חודשיכם...". בספר השני עולה הרביעי בפרשת נשא "ביום השישי...", חצי קדיש. אשרי, ובא לציון [ואין הש"ץ מסיימו בקול¹¹], יהללו, הנחת תפילין דרבנר-תם, קריאת-שמע, פרשיות 'קדש', 'זהה כי יביאך', שש זכירות, חליצתן [הש"ץ יאמר איזה מזמור, כדי לומר אחריו את הקדיש¹²], חצי קדיש, תפילת מוסף.

"מצווה להרבות בסעודת ראש-חודש", ולכן יש המוסיפין מאכל מיוחד בסעודת היום לכבוד ראש-חודש, מלבד ההוספה לכבוד החנוכה.¹³

יום רביעי,

ג' בטבת, זאת חנוכה

על כל אחד ואחת לנצל יום זאת חנוכה: להשלמת נתינת דמי-חנוכה (מי שטרם נתן – "לחטוף" עוד בחנוכה, וכל המקדים הרי זה משובח), וגם מי שכבר נתן – להוסיף עוד¹⁴. להשלים הפעולות ד'מצבע חנוכה', עד לתכלית השלימות¹⁵; ולעשות 'סך-הכול' מכללות העניין דחנוכה, על כל השנה כולה, להאיר את העולם כולו ב"נר מצווה ותורה אור"¹⁶. לשם כך יש לערוך התוועדות נוספת ביום זה¹⁷. יש ללמוד ביום זה את מאמר רבינו הזקן (או על כל פנים חלק ממנו) המבאר מעלת 'זאת חנוכה', והעיקר 'לחיות' עמו¹⁸.

בזאת חנוכה הורה הרבי שלא לכבות את הנרות אחר תפילת המנחה, ושיישארו דלוקים גם בצאת החנוכה¹⁹.

אחרי ההג:

שיירי הפתילות שדלקו ושיירי השמן שבחנוכייה (לא שבבבוקבוק) – אם לא התנה עליהם תחילה – עושה להם מדורה בפני

"ניסים... בימים ההם ובזמן הזה"

נרות חנוכה קשורים בעיקר לזמן הגלות, ומזה מובן שיש בהם הוראה כללית לבני-ישראל בכל הזמנים □ כאשר חיים ופועלים בהתאם להוראה הנלמדת מנרות חנוכה – מובטחת הצלחה ניסית □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

שבשמים, שנאמר 'וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם' – שפסוק זה נאמר בגאולה העתידה, ומזה מוכח שגאולת עם ישראל תלויה בעניין הפהרה.

ומטעם זה היתה הדלקת נרות המנורה במקדש בחנוכה בשמן פהור דווקא, אף-על-פי שבשביל זה הוצרכו לעניין של נס – כדאיתא בגמרא 'שלאחרי שמלכות בית חשמונאי ניצחו את היוונים שנכנסו להיכל וטמאו כל השמינים שבו, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים', והיינו, שלכל לראש היה צורך בנס ש"מצאו... פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול", שזהו הנס דלילה הראשון, ולאחרי זה היה צורך בנס נוסף, ש"הדליקו ממנו שמונה ימים", "עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור"¹.

ובהקדמה – שידועה השאלה למה הוצרכו לנס שבביל להדליק את נרות המנורה בשמן פהור דווקא:

הדלקת נרות המנורה במקדש היא עבודת ציבור, ובנוגע לעבודת ציבור ישנו כלל

א. בנוגע לחנוכה – הרי נוסף על המלחמה עצמה, שבה לחמו מעטים וחלשים נגד רבים וגיבורים (כמו שכתוב בנוסח 'ועל הניסים': "מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים"), היתה המלחמה בגלל "שעמדה מלכות יוון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", וכמבואר בפרטיות בדברי הרמב"ם: "גזרו גזירות על ישראל וביטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצוות, ופשטו ידם בממונם ובכנותיהם וכו"².

והיינו, שהיתה כאן פגיעה לא רק בעניין של ממון, אלא גם בענייני הגוף והנפש, עניינים הקשורים עם חיי המשפחה – שלכן אמרו חז"ל: "שאף הן היו באותו הנס", שהנס בנוגע לנשים היה לא פחות מאשר בנוגע לכלל ישראל.

ומזה מובן, שגם ההוראה על הנס הוצרכה להיות עניין כללי, הקשור עם טהרת עם ישראל – שזוהי ההכנה לעניין הגאולה, הן לגאולה פרטית בזמן פרטי (כהגאולה דחנוכה), והן לגאולה הכללית בבואת המשיח, כמובן ממאמר המשנה³ 'אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם

(1) הל' חנוכה רפ"ג.
(2) שבת כג"א, וש"נ.
(3) סוף יומא (פה"ב).
(4) יחזקאל לז"ב.

(5) שבת כא"ב.
(6) ראה מאירי לשבת שם.
(7) רמב"ם שם ה"ב. ר"ן לשבת שם.
(8) ראה ה"מוערים בהלכה" (לר"ש זעווין) חנוכה

ש"טומאה דחוויה היא בציבור", והיינו, שכאשר אי-אפשר לעשות העבודה בטהרה מותר לעשותה בטומאה, וההסברה בזה, שקדושת עם ישראל, כלל ישראל (ציבור), היא למעלה מהעניין דטהרה וטומאה, שלכן, השראת השכינה בישראל היא גם במצב של טומאה, כמו שכתוב¹⁰ "השוכן איתם בתוך טומאותם" –

ואם-כן, היו יכולים להדליק את נרות המנורה גם בהשמינים שבהיכל שלא היו חתומים בחותמו של כהן גדול?

ג. יש מתרצים שהטעם שלא היו יכולים להדליק בשמן טמא, הוא, מפני שאילו היו נותנים במנורה שמן טמא, היתה המנורה נטמאת, ואז לא היו יכולים לחנכה בהדלקת נרותיה¹¹:

הדלקת נרות המנורה במקדש בחנוכה – מלבד מצוות הדלקת הנרות (שעל זה חל הכלל ד"טומאה דחוויה היא בציבור"), היה בזה גם חינוך המנורה, שהרי היוונים טימאו את כלי המקדש, "באו בה פריצים וחיללוה"¹², שלכן הוצרכו לעשות מנורה חדשה – של מתכת או של עץ¹³, ובמילא, הוצרכו לחנכה להיות לכלי שרת על-ידי עבודתה, כראיתא בגמרא¹⁴ "כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן, מכאן ואילך (לא נמשחו כלים חדשים שנעשים שם (אלא) עבודתן מחנכתן".

ובנוגע לחינוך המנורה – לא מצינו שעניין זה יכול להיות גם בטומאה, שהרי בגמרא נאמר

רק שבזמן משה נתקדשו הכלים על-ידי משיחה, ועכשיו נעשה זה על-ידי העבודה, אבל הכלים עצמם – צריכים להיות כמו בזמן משה, דהיינו, כלים טהורים דווקא. והא ד"טומאה דחוויה היא בציבור" – הרי זה רק לגבי העבודה כשלעצמה, היינו, שישנו מקדש וכלי שרת, וצריכים רק לעשות את העבודה, מה-שאי-י-כן כאשר צריכים לחנך את המנורה שתהיה כלי שרת. ועל-פי זה אתי שפיר שלא היו יכולים להדליק את המנורה בשמן טמא – כי, בנתינת שמן טמא נטמאת המנורה, ושוב אי-אפשר לחנכה בעבודתה.

אבל תירוץ זה אינו מספיק, שהרי בלאו הכי הוצרכו למצוא עצה שהמנורה לא תקבל טומאה (מצד זה שכולם היו טמאים)¹⁵ – על-ידי זה שעשו מנורה של עץ¹³, וכלי עץ אינם מקבלים טומאה¹⁶.

ואף שכלי עץ שיש להם בית קיבול מקבלים טומאה¹⁶, והמנורה יש לה בית קיבול לקבל השמן¹⁷ – הרי¹⁸ כל כלי עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה¹⁹, וכמו שכתב הראב"ד²⁰ שילפינן מ"שולחן של מקדש ומנורה שהקשו עליהם²¹ כלי עץ שעשוי לנחת הוא", לפי שאסור לטלטל את המנורה, כמו שאסור לטלטל את השולחן, כי בשולחן נאמר "תמיד"²², ועל-דרך זה במנורה, "כיוון דכתיב²³ ואת המנורה נוכח השולחן, כמאן דכתיב בה תמיד דמי"²⁴.

ונמצא, שגם מצד חינוך המנורה לא היתה מניעה להדליק בשמן טמא. והדרא קושיא

בתחילתו (עמ' קנו ואילך). אנציק' תלמודית ערך חנוכה ס"ב (עמ' רמ"ה). וש"נ.
9 פסחים ע"א, ע"א. וש"נ.
10 אחרי ט"ט.
11 ראה גם גליוני הש"ס (להר"י ענגל) לשבת שם.
12 יחזקאל ז'כב. וראה ע"ז נ"ב.
13 ראה ע"ז מג, סע"א.
14 יומא י"ג, רע"ב (ובפרש"י).
15 ראה רא"ם – הובא בחר"א ג' מהרש"א שבת שם, ובכ"ח ופר"ח א"ח סתר"ע.

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

ראש-חודש טבת ביום השני. אין אומרים 'אב הרחמים'.

יום התועדות (וביתר-שאת). וכוונת אפילו בשבתות החורף יש לחלק התועדות או לסדרה באופן כזה, שיוכלו המשתתפים בה להמשיך התועדות בסעודת שבת בבתיהם⁵. מנחה. אין אומרים 'צדקתך'.

יום ראשון

כ"ט בכסלו, ה' דחנוכה – ערב ראש-חודש מוצאי שבת-קודש: אין מאחרים תפילת ערבית כל-כך כמו בכל מוצאי שבת-קודש⁶.

כשמדליקים נר חנוכה בבית-הכנסת אחרי ערבית, נוהגים להדליק לפני עלינו⁷. המדליק יורא שאמר 'אתה חוננתנו', ואם שכח לאומרה – יאמר תחילה התיבות 'ברוך המבדיל בין קודש לחול'. אחר-כך מברילים.

הסדר בבית: הברלה, נר-חנוכה, ויתן לך⁸. * הרבי מציע לתת הערב הוספה מיוחדת ב'דמי חנוכה'⁹.

* ביום זה הגיעו לביתם החסידים שנאסרו עם מאסרו הראשון של אדמו"ר הזקן בשנת תקנ"ט, ונקבע ליום התועדות ושמחה¹⁰.

שחרית: כבימים הראשונים (הלל שלם, חצי קדיש, קוראים לכהן "ביום החמישי... מלאה

שבת-קודש פרשת מקץ

כ"ח בכסלו, ד' דחנוכה

* אין לומר "הנרות הללו" בשבת¹.

* מי שבירך ברכת-המזון בשתי הסעודות הראשונות של השבת, ואמר 'ועל הניסים' אך שכח לומר 'רצה', ונזכר לאחר שהתחיל ברכת 'הטוב והמטיב' (אפילו אמר רק מילת 'ברוך' בלבד) – חזר לראש, ואומר 'רצה', אבל אין צריך להזכיר 'ועל הניסים'².

שחרית. אמירת תהילים בציבור בהשכמה. אחר-כך, במשך כשעה, לימוד מאמר חסידות. לאחר חזרת הש"ץ: הלל שלם, קדיש לתקבל. שיר של יום, קדיש יתום.

מוציאים שני ספרי-תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע – מקץ. לאחר מכן, מניחים את ספר-התורה השני על הבימה ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה, ואחר-כך קוראים למפטיר בספר השני בפרשת נשא "ביום הרביעי...". הגבהה וגלילת ספר שני. הפטרה: "רני ושמחי" (זכריה ב,ד-ז). קרא הפטרה אחרת – קורא אחריה 'רני ושמחי', ואם נזכר אחר הברכות – קורא אותה בלא ברכה³.

המולד: ליל ראשון (מוציא שבת-קודש) בשעה 3:28, ושני חלקים. מברכים החודש:

1) בשי"פ מקץ, שבת חנוכה תשמ"ב, לאחר השיחה הראשונה, אמר הרבי "שבת זאגט מען ניט [=בשבת אין אומרים] "הנרות הללו" (נשמט מהנחה בלה"ק, אך נמצא בהנחות התי' מהתועדות זו), ומאז לא שרו זאת עוד בבית-חינו בשבת.
2) שרי"ע אדה"ז סי' קפח סעי' ט. סידור אדה"ז.
3) שרי"ע אדה"ז סי' קפח סעיף יד. ולכאורה גם לדעתו אין איסור להזכיר. (ריכוז הדעות בנושא בסי' בייור הלכה תניינא א"יח ח"א עמ' שעא).

4) לוח כולל-חב"ד.
5) אגיק כרך י עמ' ד, ועייש עמ' סט.
6) כך נהוג במניין של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.
7) ספר-המנהגים.
8) ספר-השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 163, וסה"ש תשי"ח ח"א עמ' 194 (יבליל הרביעי או החמישי. וכיוון שנו רביעי הוא בשי"ק, נשאר רק ליל מוצשי"ק).
9) יכרס חב"ד גיליון 4 ח"א עמ' 18. וראה שם בהמשך הדברים. ובשיחת מוצאי זאת חנוכה תשל"ד סוסי"ג מבאר

מסדת גיבורים ביד חלשים, ורבים ביד מעטים, וטמאים ביד טהורים, ורשעים ביד צדיקים, וזדים ביד עוסקי תורתך

יש לדקדק בזה: בשני הפרטים הראשונים ("גיבורים ביד חלשים" ו"רבים ביד מעטים") מובן גודל הנס והפלא, אבל מהו הנס בשלושת פרטים שלאחר-מכן ("טמאים ביד טהורים", "רשעים ביד צדיקים", ו"זדים ביד עוסקי תורתך") – האם זה בלתי טבעי שטמאים יימסרו ביד טהורים כו'?

ויש לומר שב"טמאים", "רשעים" ו"זדים" הכוונה היא – לא ליוונים, אלא – לסוגים אלה בקרב עם-ישראל עצמו. לפי זה מובן הנס והפלא שבכבוד, כי החשמונאים היו מיעוט בתוך עם ישראל, וסוגים הנ"ל היו הרוב; ובכל זאת נמסרו אלה בידי אלה.

מוסר ההשכל מזה לזמננו: גם כיום שומרי תורה ומצווה הם מיעוט בעם-ישראל. אין להתרשם מכך, כשם שהחשמונאים לא התחשבו בכך; ואם רק נעשה כמותם, בסופו של דבר יהיו כ"ישראל "טהורים", "צדיקים", ו"עוסקי תורתך".

(משיחת שבת-קודש פרשת מקץ תשלי"ב – בלתי מוגה)

וטיהרו את מקדשיך... וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול

ידועה השאלה הנזכרת בספרים: מדוע הוצרכו לחנוכת המקדש, והרי קדושתו הקודמת לא בטלה?

ויש לומר שאין הכוונה לחינוך בדין "עבודתך מחנכת" אלא לחינוך כפשוטו – התחלה לאחר הפסק ארון ולאחרי שפינו וטיהרו את המקדש. לפי זה יומתק מה שנאמר "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו (רק ועל-ידי) – להודות ולהלל".

(לקוטי שיחות, כרך י, עמ' 279)

והדליקו נרות בחצרות קודשיך

יש לדקדק בזה:

- א. העיקר חסר מן הספר – ששמן שהספיק ליום אחד בלבד דלק לשמונה ימים?
- ב. הדלקת המנורה היתה בהיכל, לא בחצר?

ויש לומר שתפילת "ועל הניסים" נקבעה כזיכרון לנס ניצחון המלחמה, לא לנס פך השמן; ו"הדליקו נרות בחצרות קודשיך" אינו מתייחס כלל לנס פך השמן אלא לנרות של שמחה וכבוד השכינה שהדליקו ישראל בכל מקום ומקום בעקבות הנס. מובן אפוא כי נרות אלה לא הודלקו (ואי-אפשר היה להדליקם) בהיכל כי אם בחצר. מובן גם כן הלשון "בחצרות", בלשון רבים, כי לגודל השמחה הדליקו נרות בחצרות רבות.

(לקוטי שיחות, כרך י, עמ' 279 ושיחת שבת-קודש פרשת מקץ תשכ"ו – בלתי מוגה)

לדוכתא: לשם מה הוצרכו לנס בשביל להדליק המנורה בשמן טהור דווקא?

ד. והתירוץ לזה²⁴ – שכיוון שהוצרכו לחנך את המקדש והמזבח מחדש, לאחרי שבטלה יכולים להדליק בשמן שאינו טהור – מהווה

אף שעל-פי דין יכולים למצוא היתר לעשות זאת בטומאה, מכל-מקום, כדאי להקב"ה לעשות נס שיוכלו לעשות זאת כדי להראות חיבתן של ישראל

הקדושה על-ידי זה ש"באו בה פריצים וחיללוה", הנה אף-על-פי שעל-פי דין יכולים למצוא היתר לעשות זאת בטומאה, מכל-מקום, כדאי להקב"ה לעשות נס שיוכלו לעשות זאת בטומאה, כדי להראות חיבתן של ישראל לעשות מעשה מצווה יסודית (התחלת החינוך) בתכלית השלימות – בטומאה.

א. ועניין זה מהווה הוראה גם בימינו אלו, ובלשון נוסח הברכה "שעשה ניסים לאבותינו בימים ההם בזמן הזה", היינו, שניסים אלו חוזרים ונשנים בכל שנה ושנה. ובהקדמה – שגרות חנוכה שהם שמונה נרות (ולא כנרות בית-המקדש שהם שבעה נרות) שייכים בעיקר לזמן הגלות, וכמו שכתב הרמב"ן²⁵ שעליהם קאי מה שכתוב במדרש²⁶ – "אמר לו הקב"ה למשה, לך אמור לו לאהרן... הנרות לעולם אל מול פני המנורה" – דלכאורה, "כשאין ביהמ"ק קיים... אף הנרות בטלות?" – "לא רמזו אלא לנרות של חנוכה חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן, בגלותנו". ומזה מובן שבנרות חנוכה יש הוראה כללית

הוראה מלמעלה שבזמן הגלות יש צורך במסירת-נפש (שזהו הדוגמא לעניין של נס ביחס לעבודת האדם) אפילו על עניין שיש למצוא לו היתר על-פי שולחן-ערוך, ובוזה מתבטאת חיבתן של ישראל, שמוסרים נפשם גם על דקדוק והידור בענייני תורה ומצוות שיהיו בתכלית השלימות, ככהרלקת המנורה באופן של טהרה דווקא. כאשר אומרים ליהודי: יכול הנך להתנהג בדרך שאמנם הכול מודים שאינה באופן של טהרה, אבל אף-על-פי-כן, מצד תנאי הזמן והמצב עתה, יכולים למצוא היתר על-פי שולחן-ערוך שמוותר לך להתנהג כן, לפי שעה, עד שתוכל להתנהג בדרך טהורה – המענה על זה, שכאשר מדובר אודות עניין של אמונה, או עניין הקשור עם טהרת הבנות, טהרת המשפחה, אין לסמוך על היתרים על-פי שולחן-ערוך, אלא לעמוד במסירת-נפש שעניין זה יהיה בתכלית השלימות. ועוד זאת, שבשעת הגזירה שרוצים להעביר על הדת, הרי באיזה עניין שיהיה, אפילו "פשוט ידם (רק) בממונם", צריכים למסור נפשם אפילו על פרט קטן ביותר, כמו "ערקתא

(24) פנ"י שבת שם. שו"ת ח"צ ספ"ז. – הובאו בגליוני הש"ס שם.
(25) ר"פ בהעלותך.
(26) במדב"ר פט"ו, ו.

דמסאני" (שרוך הנעל)²⁷, גם אם בשנים כתיקונן, שלא בשעת הגזירה, יש לזה היתר על-פי שולחן-ערוך.

זוהי ההוראה הכללית שאומרים לבני-ישראל בזמן הגלות: אל תסמכו על אלה שמחפשים עבורכם היתרים על-פי שולחן-ערוך, ורוצים "להסביר" לכם שאין זה אלא פרט קטן בלבד, "ערקתא דמסאני", או שטומאה רחוקה בציבור וכו' וכו'; עליכם לדעת שישנה הוראה מלמעלה שחיבתן של ישראל מתבטאת בכך שמוסרים נפשם אפילו על פרט קטן, כדי שלא להיפרד חס-ושלום מהקדושה ומההתקשרות שיש ליהודי עם הקב"ה.

1. וכאשר מתנהגים באופן כזה, אזי גם כאשר המצב הוא באופן של מעטים וחלשים נגד רבים וגיבורים,

— שהרי המעטים הם "עוסקי תורתך", "בטלנים", ואילו הרבים הם מקורבים למלכות, והכח הוא בידם — הנה כשם ש"בימים ההם" נמסרו "גיבורים

אזי מובטח לו שיצליח בדרכו, כיוון שיהיה העניין ד"על הניסים" לא רק באופן "שעשית אצבותינו", אלא גם "אנו", "בזמן הזה".

שיחת אור ליום ו' ערב שבת-קודש פרשת מקץ, נר ג' דחנוכה ה'תשי"ד — בעת "קבלת-פנים" — בלתי מוגה; 'תורת-מנחם' — התנועדותי תשי"ד חלק ראשון (י), עמ' 283-287

(27 סנהדרין עד, רע"ב (ובפרש"י)).

תפילת "ועל הניסים"

להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך

"להשכיחם את התורה" לא נאמר, אלא "להשכיחם תורתך". ויש לומר הכוונה בזה: ליוונים לא היה אכפת שישראל יעסקו בשכל ובחכמה שבתורה; הם התנגדו לאלוקות שבתורה, למה שלמעלה מהשכל — ללימוד תורת ה'.

כמורכך יש לומר בפירוש "להעבירם מחוקי רצונך": היוונים לא התנגדו לקיום מצוות שכליות ("משפטים" ו"עדות"), אלא רק לקיום ה"חוקים" העל-שכליים. גם ב"חוקים" עצמם היוונים לא התנגדו שיהודים יקיימו אותם מפני שיש בהם טעם שכלי כמוס שלא נתגלה לנו, אלא רק לקיומם מתוך קבלת עול פשוטה, מפני שהם רצון ה' — "חוקי רצונך".

[ויש לומר שלכן **טימאו** היוונים את כל השמנים שבהיכל. כל עצם המושג של טומאה וטהרה הוא למעלה מטעם ודעת, וכמאמר, "לא המת מטמא ולא המקווה מטהר... אלא גזירה גזרתי ואין אתה רשאי לעבור על גזרותיי". בכך נאבקו היוונים].

(לקוטי-שיחות, כרך ג, עמ' 815)

מסרת גיבורים ביד חלשים

הפירוש בזה בעבודת האדם:

היצר הטוב נקרא "חלש" לעומת היצר הרע, וכמאמר רז"ל שהיצר הרע נקרא "מלך גדול". עבודת האדם היא אפוא לפעול **מסירת** ה"גיבור" ביד "החלש": לא **לכבוש** את היצר הרע, אלא **למוסרו** לידי היצר הטוב, שגם הוא יבוא לבסוף לאהבת ה'. זאת כנאמר, "ואהבת את ה' אלוךך בכל לבבך", ואמרו רז"ל, **בשני יצריך**. על-ידי זה מתחזק גם כוחו של היצר הטוב, כנאמר, "ורב תבואות בכוח שור" (שהיצר הרע שנמשל לבהמה).

(לקוטי-שיחות, כרך י, עמ' 298)

מסרת גיבורים ביד חלשים ורבים ביד מעטים

אפשר להפיק מכאן שני לקחים בעבודת הבורא:

(א) על-אף היותנו "חלשים" ו"מעטים" בגשמיות — בכל-זאת בני גוי קדוש אנו, "טהורים, צדיקים ועוסקי רצונך", והקב"ה עושה לנו לא סתם ניסים אלא "ניסים, פורקן, תשועות ונפלאות", ועד ל"תשועה גדולה".

(ב) אמנם החשמונאים עשו "כלי" טבעי לניצחון המלחמה, אבל עשו זאת מתוך ביטחון גמור בקב"ה, שלכן לא התחשבו עם העובדה שהקמים נגדם הם גיבורים ורבים (בגשמיות). ללמדך: אף-על-פי שיהודי חייב לעשות "כלי" טבעי לברכת ה', העיקר הוא להיות בביטחון גמור שהצלחה תבוא מהקב"ה, כנאמר, "מאת ה' היתה זאת, היא נפלאות בעינינו".

(לקוטי-שיחות, כרך י, עמ' 284)

ההוראה מחנוכה - חיזוק מתמיד של האמונה, התשוקה והציפייה לגאולה

להוסיף בלימוד ובהפצת פנימיות התורה – "שמין" שבתורה

כיוון שנוסף לכך שדורנו זה הוא דור האחרון של הגלות, סוף הגלות, דור הראשון של הגאולה, התחלת הגאולה, נמצאים אנו בימי סגולה השייכים לגאולה... יש להוסיף מיום ליום (כהוראת ימי חנוכה ש"מכאן ואילך מוסיף והולך" – ובאופן של פעולה נמשכת גם לאחר ימי חנוכה, שהרי "מעלין בקודש ועל-אחת-כמה-וכמה ש)אין מורידין" בהעניינים המביאים את הגאולה בפועל ובגלוי. ומהם:

חיזוק האמונה התשוקה והציפייה לביאת המשיח, עד כדי כך שכל זמן שמשיח צדקנו עדיין לא בא בפועל ובגלוי, ימיו חסרים, כדברי יעקב שאפילו מאה ושלושים שנה הם "מעט", כיוון שעדיין לא באה הגאולה בפועל.

ועוד ועיקר: להוסיף בלימוד והפצת פנימיות התורה (והתורה בכלל – עניינו של יעקב), שמן (רזין דרזין) שבתורה, באופן שמאיר "על פתח ביתו מבחוץ", "יפוצו מעינותיך חוצה", "עד דכליא רגלא דתרמודאי".

וכפשוט – ההוספה במבצע חנוכה כפשוטו, כולל גם עריכת התוודעויות של שמחה, כדעת הרמב"ם שימי חנוכה הם "ימי שמחה והלל", והוספה בקיום המנהג דנתנית מעות חנוכה וכיו"ב.

(משיחת שבת-קודש פרשת מקץ, שבת-חנוכה היתשניב – ספר-השיחות היתשניב, כרך א, עמ' 201-207)

אהא! זה מרמז על קץ הגלות!

בנוגע לפרשה שקוראים בשבת חנוכה: מיד כשיהודי שומע בקריאת התורה את המילה "מקץ" – מתעורר הוא: אהא! זה מרמז על קץ הגלות, וקץ הימים וקץ הימין, קץ הגאולה!

לאחר-מכן כאשר הוא קורא ושומע את ההפטרה – "ראיתי והנה מנורת זהב כולה גוי" – הוא שומע מיד שמדובר בנוגע לגאולה העתידה!

ויהי-רצון שמהדיבור בכל זה ו"אחכה לו" בכלל – יבוא בפועל ממש: ביאת משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלמה על-ידי משיח צדקנו, ויראו איך אהרן מדליק את המנורה בבית-המקדש השלישי, וגם – "הדליקו נרות בחצרות קדשך", ותיכף ומיד ממש.

(משיחת שבת-קודש פרשת מקץ, שבת-חנוכה היתשניב)

– יתורת-מנחם – התוודעויות היתשניב, כרך ב, עמוד 65 – תרגום מאדיש)

בהתייחס לשאלה, לאיזה הופעות ציבוריות הוא שואף להוסיף כבוד על-ידי נוכחות.

ושוב, הדבר העיקרי הוא שמסורת נקבעה ונשיא של ארה"ב מצא לנכון לחנוך אותה. מפתיע אותי שנציג לא הזכירו זאת, כאשר הנושא עלה לדיון בקהילתכם.

מסיבות טכניות, משלוח מכתב זה התעכב. בינתיים קיבלנו דיווחים מערים ועיירות רבות בארה"ב, שהדליקו בהן חנוכיות במקומות ציבוריים ללא כל תקלות. להפך, הטקסים זכו להשתתפות רבה ושימשו מקור השראה ליהודים כלגוים.

קשה לתאר שלאחר מה שקרה בגרמניה ההיטלרסטית, יש מספר יהודים שעדיין מעלים על ליבם את הרעיון, שאם יימנעו מהתבלטות ככל האפשר ויסתירו את יהודתם, יזכו להשיג את אהדת שכניהם הגויים, בעוד ההשקפה ההפוכה זוכה להכרתם של הרבה יותר אנשים. חוץ מזה, אנטישמיות ודעות-קדומות אינן דורשות שום סיבות חיצוניות, אלא שהרחבה בנושא זה תהווה סטייה גדולה מדי מהנושא העיקרי שלנו.

בהמשך התפתחו בינינו יחסים ידידותיים. שנים אחדות לאחר-מכן הבעל נבחר לוועד הקהילה הכללי, ואז ניצלתי את ההזדמנות לשיחה על האפליה השוררת בעיר והסברתי לו עד כמה אין זה הוגן שהם יכולים להציב נורות על גבי עצים ולקבוע שלטים בספריות וכו', ואילו אנחנו היהודים איננו רשאים להציב חנוכייה בשטח ציבורי. הוא הסכים אתי, ובשלב זה התברר שהוא-עצמו תומך בהצבת החנוכייה, אבל דווקא אשתו היהודייה מתנגדת לכך... בסופו-של-דבר הוא שהכריע והחנוכייה הוצבה במקום ציבורי בעיר. הוא העלה את הנושא להצבעה בוועד הקהילה, אמר מה שאמר לפני חברי הוועד, ובהצבעה שהתקיימה בסיום הדיון, הרוב תמך בהצבת החנוכייה. מאז החנוכייה מוצבת בעיר מדי שנה".

סוף הפרשה - האור ניצח

המכתב, שנשא את התאריך ג' בטבת, מסכם הרב ברוד, הגיע לוועד הקהילה היהודית בטינג רק לפני פורים. כל אותו זמן חזרתי ואמרתי להם שאתבע אותם לדון בבית-המשפט העליון אם לא יורשה לי להקים חנוכייה ציבורית. בתגובה, השיבו לי כמה ראבייס אורתודקסים במכתב, שלדעתם יש נושאים יותר חשובים מנושא החנוכייה שבעטיים אפשר להביא יהודים לבית-משפט,

"מעט אור דוחה הרבה חושך"

מעמד הדלקת הנרות על-ידי הרבי הרי"צ, בנוכחות חתנו, הרבי נשיא דורנו □ תיאור פני הרבי בזמן הדלקת הנרות ומסר מיוחד לחנוכה שנתבקש הרב שאר-ישוב כהן למסור לחסידי חב"ד □ פרשת החנוכה הציבורית בארה"ב ובמרכזה – מכתבי המאלפים של הרבי לוועד הקהילה היהודית בטינק

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

יום שני, כ"ג בכסלו תשכ"ח. כיום זה מסר הרבי את המאמר ד"ה "מאי מברך הש"ת" להדפיסו – בצירוף הערותיו – והורה להשתרל שיהיה מודפס לחנוכה. מאמר זה – של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ – "הוא מאמר האחרון של מאמרי חורף הש"ת... ובשעתו לא היה מאמר זה תחת ידינו", נכתב בפתח הקונטרס.

המאמר מסתיים בתיבות "ואור-מקיף מסמא עיני החיצונים דוכל אויביך יכרתו, ומסיימים בטוב", אולם במקור לא היו התיבות "ומסיימים בטוב", והן נוספו קודם ההדפסה (כמדומה על דפי ההגה) בכתב-יד-קודש הרבי (ראה 'היכל מנחם', כרך א, עמ' רמח).

"אין מילים לתאר"

סיפר בשעתו הרה"ח ר' שלום-דובער הכהן אייכהורן ע"ה, שבכחותיו זכה לשמש בקודש בבית כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ (כפר חב"ד, גיליון 811, עמ' 56):

"מחזה מיוחד היה הדלקת נרות חנוכה. הרבי [הרי"צ] נ"ע הדליק נרות חנוכה והרבי נשיא דורנו שהיה עומד לא הרחק ממנו, ניצב על רגליו במשך כל זמן הדלקת הנרות והביט

בנרות; לא הזיז את עיניו מהנרות. גם מבטי של הרבי הרי"צ בנרות היו משהו מיוחד. העיניים זהרו ופניו הקרינו אורה. גם בעמידתו של הרבי נשיא דורנו במשך כל זמן הדלקת הנרות היו יכולים לראות את ההתקשרות העצומה שלו לרבי הרי"צ נ"ע. זה היה סוג כזה של עמידה שאין לי מילים לתאר אותה."

המבט - מאוד לא רגיל

הנה תיאור הדלקת הנרות בחנוכה תשכ"ד: "יום שלישי, כ"ד בכסלו תשכ"ד. ב"ע 3:15 הרבי יוצא מחדרו ונכנס לבית-המדרש למנחה. אחרי מנחה מדליקים נר ראשון של חנוכה. בסיום ההדלקה הרבי מסמן לשיר ומתחילים לנגן 'נרות הללו'. הרבי גם שר בלחש במשך כל הזמן. לפעמים מביט על הנר ואחר-כך מסתכל לתוך הסידור. המבט של הרבי במשך השירה היה מאוד לא רגיל. כשהגיעו בסוף ל"על ניסך", עודד בידו כמה פעמים בחוזקה את השירה והתחיל לומר 'עלינו לשבח'.

"יום רביעי כ"ה בכסלו תשכ"ד. ב"ע 3:40 הרבי יצא למנחה. להדלקת הנרות נשען על השולחן, מכופף במקצת, מביט על הנרות עד אחר שמסיימים להדליק."

במקום כלשהו בארה"ב מעוררת בפומבי התנגדות להצבת חנוכייה במקום ציבורי – ויהיה בסיס הטיעונים אשר יהיה, ועל-אף הכוונות החיוביות ביותר של התנגדות זו – הדבר מסכן את העמדה היהודית בכללה. ובטווח רחוק, הדבר גם מערער את העמדה שלה-עצמה, כפי שהוזכר לעיל. עם כל ההערכה לטענה שמדיניות זו הביאה עד כה ל"יצמצום מתמיד של הגורמים הנוצריים בחיי הציבור", אני מסופק אם גורמים אלה סולקו באופן מוחלט. אבל גם אם נקבל, לצורך הדיון, שזה אכן המצב, יהיה זה דבר חריג ביותר ולא טבעי בחיים האמריקניים, מכיון שבסך-הכול הציבור האמריקני הינו נוצרי. יום אחד מישהו יעלה את השאלה, "מדוע טינק צריכה להיות שונה מהרבה עיירות אחרות באמריקה, ויהודים שהם מיעוט מפריעים לה לבטא את עצמה במונחים של סמלים דתיים", וקרוב-לודאי שהתשובה, "היהודים מצידם נמנעו אף הם מהצבת חנוכייה במקום ציבורי", לא תספק את רוב האוכלוסייה בטינק.

בעריהם, בבירת האומה, וכי, כפי שהתפרסם בתקשורת. לסיכום: יהודים – בין באופן אישי ובין באופן קבוצתי – לא צריכים ליצור רושם כאילו הם מתביישים להראות את יהדותם, או שואפים להשיג את הערכת השכנים שלהם בכך שהם מסתירים את יהדותם. ולא-זר-בלבד, אלא שגישה כזאת לא תבטיח את הזכויות שהם זכאים להן, ובכלל זה הזכות להדלקת חנוכייה ציבורית – מנהג שנתקדש על-ידי התקדים והמנהג עד שנהפך למסורת.

אני מוכרח גם להדגיש שאינני חושב שקהילה יהודית יכולה להתעלם מאחריותה לקהילות יהודיות אחרות בנושא כזה שאינו יכול להישאר מקומי, וחייבת להיות לו השפעה על יחסים קהילתיים ועל קהילות יהודיות אחרות.

בכבוד ובברכה,

(חיי"ק)

נ.ב. אני מאמין שאתה מודע לדוגמאות נוספות של מנהגים יהודיים שמקיימים אותם בפומבי, כגון חיילים יהודים בצבא ארה"ב שמגדלים זקן, חבישת כיפה בבית-משפט וכי' – מנהגים שיהודים עמדו עליהם בתוקף עד שניצחו, בזכות הזכויות המושרשות שלהם. מידע נוסף, אם יש בו צורך, יכולים להשיג אצל האירגונים היהודיים הנודעים לעניין, כמו "קולפה" ואחרים.

נ.ב.ב. אני לא מצליח להבין את ההערה שלך, בתגובה לכך שהדגשתי את הנקודה שהשתתפותו האישית של נשיא ארה"ב בטקס הדלקת החנוכייה מוכיחה בבירור כי הדבר מתאים לחוקה, חוקי והולם וכי'. אתה מסתייג מזה על בסיס העובדה שהנשיא לא השתתף בטקס בשנה שלאחריה, אלא רק שלח שני נציגים יהודיים וכי'. אני לא רואה איך זה אמור להפריך את נקודת המבט שלי. העובדה היא שהנשיא אכן השתתף אישית בטקס, וממשיכים להדליק את החנוכייה באותו מקום מדי שנה. וביחס לשאלה מודע לא הופיע אישית שוב – הדבר ניתן להבנה: לגבי נשיא ארה"ב, מביך מעט להשתתף בטקס ציבורי שבו לא ניתן לכבד אותו בהדלקת נר (מכיוון שאינו יהודי) – לכן חרר לשלוח את נציגיו היהודים. ניתן להבין גם מדוע נשיא ארה"ב אינו מחוייב ללכת בעקבות קודמו

כעת ניגש אל הנקודה העיקרית. מדוע כה חשוב ליהודים שחנוכייה תוצב במקום ציבורי? התשובה היא זו: הניסיון הוכיח שחנוכייה שהוצבה במקום ציבורי במשך שמונת ימי החנוכה, היוותה מקור השראה להרבה-הרבה יהודים ועוררה בקרבם רוח של הזדהות עם עמם היהודי ועם דרך החיים היהודית. לרבים אחרים, הדבר היה למקור גאוה וביהדותם וגורם שהביא להכרה שאין שום סיבה, בעצם, שאדם יסתיר את יהדותו במדינה חופשית זאת, כאילו יהדותו סותרת או אינה תואמת את חיי האמריקנים ותרבותם. להפך: הדבר תואם לחלוטין את הסיסמה הלאומית האמריקנית "מהרבים אל היחיד", כמו-גם את העובדה שהתרבות האמריקנית הועשרה על-ידי תרבויות אתניות שמשגשות שתרמו רבות לחיים האמריקנים – כל אחת בדרכה – הן בגשמייות והן ברוחניות.

מובן שיהודים אינם מצויים בתחום המסיונרי. החנוכייה לא נועדה ואינה יכולה בשום אופן להביא אנשים לידי גיור. לעומת-זאת, היא יכולה – ואף עושה כן – להחזיר יהודים רבים אל שורשיהם היהודיים. אני אישית מכיר עשרות רבות של יהודים כאלה ששבו, ויש לי סיבה טובה להאמין שבשנים האחרונות, מאות ואפילו אלפי יהודים חוו את הדלקת הניצוץ היהודי הפנימי שלהם בזכות ההדלקה הציבורית של חנוכייה

מתוך שאיפה לבטל את החששות של כל אחד מהן וכו', לא די בכך שאחד הצדדים מחליט בנחישות לנהוג במדיניות מסויימת, בתקווה שזו תמנע תגובה לארצויה מצידו של הצד האחר, שכן מובן מאליו שאין להחליטה כזו כל שליטה על הצד האחר, שעשוי להגיב באחת משלוש דרכים: אהדה, אי-אהדה, אדישות. לכן אין שום ביטחון שלא יתברר לבסוף כי מדיניות שיש בה כוונות טובות להביא לתגובה אוהדת, תתגלה כיוצרת תגובה מנוגדת.

2. מאז תקופת פיזורו של העם היהודי, שלאחריו באה הגלות שלנו מארצנו, יהודים חיו בתורת מיעוט בין העמים – לעתים מיעוט קטן מאוד. לפיכך, בעיית הדריקים היתה קיימת תמיד בתפוצות הגולה, וברוב הזמנים בצורה חריפה. אף שהתנאים השתנו מזמן לזמן וממקום למקום ודרשו מהמיעוט היהודי את התאמת מדיניותו לשאלה כיצד עליו להתייחס לרוב הלא-יהודי, היה גם מכה-משותף שהיווה שיקול מרביע בכל ימי הפזורה היהודית בכל מקומותיה: היתה זו העובדה המצערת והבלתי-נמנעת, שהרוב הגוי – ובמיוחד אלה מהם שלא חיו בהתאם להוראת הציוויים המוסריים האלוקיים (המכונים "שבע מצוות בני נח") לכל פרטיהם כפי שנקבעו עבורם על-ידי הקבי"ה – זאת אומרת כל האנושות שלאחר המבול כמסופר בתורה (בראשית ט, א"ז) – החשיב עצמו בדרך-כלל זכאי לכל דבר, בעוד ששום דבר שהעניק למיעוט לא נחשב לביטוי של רצון טוב. והגיע המצב לידי כך שהמיעוט נחשב כמי שמשלים לחלוטין עם יחס זה, אפילו כאשר המיעוט קרא לבקשותיו "יתביעות" שראה עצמו ראוי להן בזכות.

3. בתנאים אלה, כאשר מיעוט מוותר מרצון על זכויות מסויימות שנהנה מהן בעבר, שלא לדבר על מצב שבו המיעוט מוותר מרצון על זכות מסויימת שנהנה ממנה בכל מקום אחר, הדבר חייב להוביל לכך שיתייחסו לויתור כסימן של חולשה והודאה בכך שהמיעוט באמת אינו זכאי לכך כלל וכלל. אפשר להביא לכך המחשות רבות, אבל אין צורך להרחיב על כך במכתב, במיוחד לגבי מצב שיש להניח שאופיו מקומי ודורש גישה מקומית.

4. מובן שקיימת הוראה מן התורה שלא "ללעוג" ליריב, אבל ההדגשה היא על ה"לעג"; אין פירוש הדבר כלל-וכלל שעלינו לוותר על עמדות

שזכינו בהן במשך השנים.

5. גם אם היה נהוג בקהילה "פרופיל נמוך" של טקטיקת ויתור, והיה נראה שזו הועילה זמן-מה כיוון שהצד האחר נמנע מלעמוד על שלו – אין שום ביטחון שמדיניות זאת תהיה יעילה תמיד, במדינה חופשית ודמוקרטית כמו ארה"ב, שבה נהוגות בחירות תקופתיות, אדם העולם לא יכול לדעת מי יהיו פקידיו הציבור או מנהיגי הקהילה הבאים ומה תהיה מדיניותם.

בעודנו זוכרים הערות מקדימות אלה, הבה נשקול את ההשלכות המעשיות של הנושא הנידון.

ימיה של הקהילה היהודית בארה"ב עתיקים כימי ארה"ב עצמה. אנחנו מכירים את הבעיות שהקהילה ניצבה לפנין והאפליות בפועל שסבלה מהן, עד שזכתה לקבל את מקומה במדינה. על-אף זאת, אפילו כיום קיימות דעות קדומות ואנטטימיות לא רק בסתר אלא אף בגלוי, ובתנאים אלה, אסור לנו להרפות מהערות שלנו כלפי כל סימן של כרסום בעמדותינו שהושגו בקושי.

אחת העמדות הללו, היא ההדלקה השנתית של חנוכייה במקומות ציבוריים. כפי שהוזכר במכתבי הקודם, חנוכיית כאלה הודלקו בבירת האומה (בלאפייט-פארק, מול הבית-הלבן), במנהטן, באולבני, בפילדלפיה, בשיקגו ובערים רבות אחרות בארצות-הברית – ולא התעוררה שום התנגדות להצבתן בשטח ציבורי על-ידי חוגים לא-יהודיים. למרבה הצער, בכמה מקומות היו יהודים שגילו התנגדות, מתוך פחד שהדלקת החנוכייה בפומבי תעורר תשומת-לב לעובדה שבאותה עיר קיימים חיים יהודיים – יהודים שהיו רוצים, לכאורה, להתעלם מהקביעה שמקומות ציבוריים שייכים גם להם בהיותם חלק מהציבור.

הצבעתי גם על כך שבחשיבונטון הבירה, הנשיא השתתף אישית בטקס; שבעיר ניו-יורק, התובע הכללי של מדינת ניו-יורק השתתף אישית בטקס, ובמקומות אחרים נוכחו באירוע הציבורי פקידים מימשל ואישי-ציבור. אין צורך בהוכחה חזקה יותר מזו לעובדה, שהחנוכייה עם המסר העולמי שלה – הדומה ביותר לרוח החופש והעצמאות של האומה הזאת – זכו לתפוס את מקומם לא רק בחיים היהודיים, אלא גם בחיי העם האמריקני.

לאור האמור לעיל, כאשר קהילה יהודית

(מתוך יומן הרה"ח ר' שלום-דובער ז"ל וולף).

מסר לחנוכה תשל"א

"הג חנוכה שמח ואור עולם על ירושלים וישראל ולכל הארצות, ואתם כהנים זה החג שלכם ותזכו לברך ולהאיר העולם כולו באהבה ובטרה ואור שמחה [שמחה?] חנוכה". דברים אלה פורסמו ע"י צעירי-אגודת-חב"ד, סניף כפר-חב"ד, בכ"ג בכסלו תשל"א, תחת הכותרת – "דברי כ"ק אדמו"ר שליט"א שביקש מהרב שאר-ישוב כהן למוסרם לחסידיו חב"ד באה"ק".

בזאת-חנוכה תשל"ה התבטא הרבי: "וואו עס איז נאך חנוכה, זאל מען משלים זיין דאס וואס מען קען משלים זיין" [=היכן שעדיין חנוכה ישלימו את אשר אפשר להשלים].

"הפיץ יהדות בפועל"

אשרי חלקו וגודל זכותו שקידש ש"ש [=שם שמים] וכו', ולא התבייש בפני המלעיגים, והפיץ יהדות בפועל בתוך רבבות מאחבני" [=מאחיו בני ישראל] שליט"א וכו' – כתב הרבי לשליח בסט. לואיס, הרב לנדא, שעמד בעוז מול המפריעים להצבת חנוכייה מרכזית בשנת תשמ"ה.

בשנה שלאחר מכן כתב הרבי:

בנוגע... וכל כיוצא-בזה – יתדברו השלוחים שיי במצב כהנ"ל ביניהם (בהשתתפות היודע המצב בוואשינגטון הררא"י שיי ש"ט [=הרב ר' אברהם-יצחק שיי שם-טוב]) למנוע סתירות מזל"ז [=מוה לזה] ואדרבה לסייע זל"ז [=זה לזה] וכו', אזכיר עה"צ [=על הציון] לכהנ"ל.

ראשיתו של מאבק

אלה שתי תשובות מני רבות, במאבקו הגדול של הרבי להאיר את העולם. להלן נביא את רשימתו של הרה"ח ר' דוד-העניך שיחי

זקליקובסקי שפורסמה ב'כפר חב"ד' (גיליון 977 – כ"א בכסלו תשס"ב), הכוללת התכתבות ענפה של הרבי בנושא החנוכיות. מהצד השני של ההתכתבות עומד הרה"ח הרב ישראל שיחי' ברוד, (כיום מנהל 'אגף הסניפים' בצעירי-אגודת-חב"ד באה"ק) באותם ימים – שליח הרבי בעיר טינק שבמדינת ניו-ג'רסי.

מספר הרב ברוד: הייתי שליח הרבי במחוז ברגן בניו-ג'רסי בין השנים תשל"ז-תשמ"ח. בשנת תשמ"א החלטנו להציב חנוכייה ציבורית בעיר האקנסאק באותו מחוז – בחזית הבניין של בית-המשפט המחוזי שנבנתה במתכונת חזיתו של הבית הלבן. ההדלקה בוצעה בלי בעיות מיוחדות וזכתה להצלחה גדולה. לקראת חנוכה בשנת תשמ"ב התקשרה אלי טלפונית גברת שהציגה את עצמה כחברת ועד הקהילה היהודית בטינק וביקשה לדבר על ההדלקות. בתחילה חשבתי שרצונה לשבח אותנו על הצבת החנוכייה הציבורית בהאקנסאק אשתקד, כיוון שבאותה עת לא העליתי בדעתי שיש יהודים המתנגדים להצבת חנוכיית ציבוריות. אך הגברת הודיעה לי מיד שהיא מתקשרת כדי להתאונן על הצבת החנוכייה הציבורית. השבתי לה שאין על מה לדבר – החנוכייה תוצב גם השנה – ולאחר-מכן חשבתי שאם זה מצב העניינים יש לפעול ביתר-שאת, והחלטתי להציב באותה שנה חנוכייה ציבורית גם בטינק.

כשסיפרתי על הפרשה לחברי ועד הנהלת מוסדות חב"ד במחוז ברגן, החליטו לדווח לרבי על ההתנגדות להדלקה, ואחד מחבריי – לארי יפה – שלח לרבי מכתב בכ"א במרחשוון תשמ"ב ובו דיווח על הבעיה. אותו לארי יפה זכה להיפגש עם הרבי כמה פעמים, כשבא אתי למעמד חלוקת 'כוס של ברכה'.

ככ"ה במרחשוון ענה לו הרבי מכתב תשובה באנגלית, שבמרכזו הנקודות הבאות: החנוכיות הציבוריות כבר מוצבות בכל רחבי ארה"ב ואפילו הנשיא השתתף בהדלקת החנוכייה לפני הבית הלבן, כשהכוונה לאירוע הגדול

ניצוצי רבי

שהיה כשנת תשל"ט בארגון השליח בבית הלבן, הרב אברהם שם-טוב.

נצחון הטוב על הרע

להלן המכתב במלואו, בתרגום חופשי:

בי"ה חשוון, תשמ"ב

ברוקלין, נ.י.

מר ל.א. יפה,

777 טעראס אווניו

האסברוק הייטס, נ.י.

שלום וברכה:

בטח קיבלת את המסר שלי בתגובה למכתבך מיום 18 בנובמבר, בנושא הצבת חנוכייה בשטח ציבורי בטינק. למען התייעוד, אני חוזר ומביע מסר זה בכתב גם כאן – לפחות בקצרה.

הנושא הנידון אינו רעיון חדש הדורש חקירה ביחס לחוקיותו, התגובה ציבורית לגביו וכו'. כל אלה כבר נשקלו באופן מלא לפני כמה שנים, והתוצאה היתה תמיכה מדהימה ברעיון והקמה בפועל של חנוכייה ענקית – הגדולה ביותר בארה"ב – בשטח ציבורי במנהטן שבניו-יורק, וכן בווישינגטון בירת האומה כמו גם בפילדלפיה, ערש-הולדתה של העצמאות האמריקנית. חנוכיית נוספות מודלקות לעין כול בערים רבות בכל רחבי ארצות-הברית.

מתברר אפוא כי בארה"ב הכירו כבר מזמן בעובדה שהקמת חנוכייה ציבורית היא מעשה חיובי, בשל המסר האוניברסלי של ההדלקה בדבר חופש הרוח האנושית, חופש האדם משלטון עריצות ודיכוי והניצחון הסופי של כוחות הטוב על כוחות הרע, בדיוק כנאמר "מעט אור דוחה הרבה חושך", שאיפות ועקרונות אנושיים בסיסיים אלה, המסומלים באופן נראה לעין בהדלקת נרות החנוכה, בוודאי משותפים לרובם המכריע של האמריקנים.

לאמיתו-של-דבר, הדלקת החנוכייה הציבורית וכתה לקבלת פנים נלהבת עד-כדי-כך שחנוכייה זכו

להתכבד בהשתתפותם האישית של נשיא ארצות-הברית בווישינגטון ופקידי עירייה ואישי-מימשל בכירים ביותר בכל מקום שבו ערכה החנוכייה את הופעתה השנתית.

בהיותך עורך-דין, אתה בוודאי יודע מהו כוחו של תקדים בכל בית-משפט, במיוחד כשזה נשנה פעמים רבות, דרך-אגב [הצבת] החנוכייה הציבורית האמורה, כבר נעשתה לאירוע מוכר מכיוון שהיא מקבלת בדרך-כלל סיקור תקשורת חיובי.

אני מעריך בכנות את המאמץ האישי שלך בנושא זה,

בכבוד ובברכה

(חי"ק)

הרבי "נבון ונדהם"

ממשיך ומספר הרב ברוד: לאחר קבלת מכתבו של הרבי, נערכה פגישה בהשתתפות חברי ועד הקהילה היהודית, השליח הראשי בניו-ג'רסי הרב משה הרסון והסנטור מתיו פלדמן. לאחר הפגישה ב-17 בספטמבר (2 בדצמבר 1981) פנו חברי ועד הקהילה היהודית בטינק במכתב לרבי, שבו ציינו כי קראו את מכתבו של הרבי ללארי יפה והוסיפו כי עד עכשיו שמרו על קשרים טובים עם בית-הב"ד ואף ארגנו עם חב"ד מסיבות פורים והגיגות אחרות. "אינן ככוונתנו להרוס קשרים אלה", הוסיפו, "והסיבה היחידה לכך שאנו מתנגדים להצבת חנוכייה ציבורית, היא חששו שהציבור הלא-יהודי ילך בעקבותינו ויצבי בשטחים ציבוריים ברחבי טינק סמלים נוצריים, כמו עצי אשוח ושלטים, בעוד עכשיו הם מסתפקים בקביעת נורות השמל על-גבי עצים".

בסיום המכתב, כתבו שהם בטוחים כי הרבי לא ירצה להרוס את "שלום-הבית" בקהילה היהודית בטינק.

תשובתו של הרבי לא איתרה לבוא, ולהלן הנוסח בתרגום חופשי מאנגלית:

ניצוצי רבי

בכבוד ובברכה לחנוכה שמח ומעודד השראה,

(חי"ק)

אנטישמיות אינה צריכה 'סיבות'

הרב ברוד: בסופו-של-דבר, באותה שנה הפעיל ועד הקהילה בטינק את קשריו עם מינהלת הקהילה העירונית והצליח למנוע את הצבת החנוכייה הציבורית. בתגובה לכך, הציב בית-הב"ד בטינק 12 חנוכיית ציבוריות בעיירות שסבבו את טינק באותו אזור. ב-28 בדצמבר כתבו חברי ועד הקהילה מכתב נוסף לרבי, שבו הגיבו בין-השאר על דברי הרבי במכתבו, כי נשיא ארה"ב השתתף בטקס הדלקת החנוכייה מול הבית-הלבן בשנת 1979: "...בשנה שלאחרי מכן הנשיא לא השתתף בטקס הדלקת החנוכייה. מלבד זאת, ליד הבית הלבן מתקיים מדי שנה טקס ראש-השנה הנוצרי ונטיעת עץ – אבל כאן אצלנו בטינק אין שום טקס נוצרי".

על מכתב זה, שלא להם הרבי מכתב תשובה מאלף ביותר המשתרע על חמישה עמודים. להלן המכתב בתרגום חופשי מאנגלית:

בי"ה, טבת, תשמ"ב

ברוקלין, נ.י.

ל. גיטן, נשיא ועד הקהילה היהודית

127 אדג'מנט פלייס

טינק, נ.י. 07666

ברכה ושלום:

אף שלנושא הנידון בהתכתבות שלנו, דהיינו הצבת חנוכייה בשטח ציבורי, אין כעת שום רלוונטיות דחופה מכיוון שחג החנוכה עבר, הדבר נוגע בעיקרון בסיסי שיש לו השלכות שמעבר לעניין המיידי. מכאן סיבת ההערות דלהן, הבאות בתגובה לבקשתך לדעת את השקפותיי ביחס לנושאים שהובעו בהתכתבות שלנו.

1. בפתח הדברים יש לציין, כי אם מדובר ביחסים בין שתי קבוצות אתניות או דתיות שונות,

בי"ה

י"ג בכסלו, תשמ"ב

ברוקלין, נ.י.

ועד הקהילה היהודית בטינק

ל. גיטן, נשיא

70 סטערלינג פלייס

טינק, נ.י. 07666

שלום וברכה:

הריני לאשר את קבלת מכתבכם מיום 2 בדצמבר.

עקב גורם הזמן הכרוך בנושא, אני מזדדו להשיב על המכתב בדואר מהיר, אף שתגובתי בשלב זה היא ראשונית בלבד. הסיבה לכך היא זו: הצבת חנוכייה בשטח השייך לעירייה – שנראה כי נהפכה ל"ביעה" בקהילה שלכם – אינה רעיון חדש או בעיה חדשה – חוקתית, חוקית, בעיה הקשורה בשטח או בנושא אחר – שיש לשקול אותה ולהחליט לגביה. המציאות היא שיש לכך תקדימים רבים שנוצרו במשך השנים בחלקים שונים של ארה"ב, אם להזכיר תקדים אחד בולט לעין, הרי זו ההדלקה הציבורית של החנוכייה בשטח הציבורי בבירת האומה. הדבר היה בשנת 1979, כאשר חנוכייה ענקית הוצבה בלפאייט-פארק, מעבר לרחוב של הבית-הלבן, והנשיא קרטנר השתתף אישית בטקס. כמו כל העניינים השייכים לנשיא ארה"ב, גם אירוע זה קיבל סיקור לאומי רחב, ומאז הצבת החנוכייה בווישינגטון [והדלקתה] נהפכו לאירוע שנת.

הרשו לי להדגיש שהחנוכייה בבירת האומה הוצגה מבלי שאיש יעשה מזה עניין, בבחינת אירוע מובן-מאליו לגבי ההתעניינות הציבורית. גם ההיבטים הקשורים בחוקיות האירוע, התאמתו לחוקה והשימוש בשטח היו מובנים מאליהם, כיוון שנשיא ארה"ב השתתף בכך אישית.

אני חייב להודות שאי-הנכונות של ועד הקהילה היהודית להביא בחשבון את האמור לעיל, הותירה אותי נבון ונדהם. לאחר שאקבל הבהרה בנקודה זו, אהיה מסוגל להתייחס לנושאים שהועלו במכתבכם.